

Imlitir 0035/2018

Do Phríomhoidí agus Boird Bhainistíochta Scoileanna Dara Leibhéil, Scoileanna Speisialta agus do Phríomhfheidhmeannaigh na mBord Oideachais agus Oiliúna

Ábhar dualgais don Ghaeilge sa tSraith Shóisearach

Sonraíocht Ghaeilge na Sraithe Sóisearaí: Scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge (T1)

(Do scoláirí a théann faoin Scrúdú Deiridh in 2020, 2021 agus 2022)

Is mian leis an Roinn Oideachais agus Scileanna údaráis bhainistíochta scoileanna dara leibhéil agus Scoileanna Speisialta a sholáthraíonn clár na sraithe sóisearaí do scoláirí ag leibhéal 3 ar Chreat Náisiúnta na gCáilíochtaí a chur ar an eolas faoin ábhar dualgais don dara agus tríú bliain de *Sonraíocht Ghaeilge na Sraithe Sóisearaí: Scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge (T1)* do scoláirí a théann faoin Scrúdú Deiridh in 2020, 2021 agus 2022.

San imlitir seo leagtar amach an t-ábhar dualgais do Shonraíocht Ghaeilge T1 atá dírithe ar chainteoirí dúchais Gaeilge agus orthu siúd a dhéanann staidéar ar ábhair seachas Béarla, trí mheán na Gaeilge.

Iarrann an Roinn ar na húdaráis scoile an Imlitir a chur ar a súile do gach múinteoir a mhúineann *Sonraíocht Ghaeilge na Sraithe Sóisearaí: Scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge (T1)*.

Iarrann an Roinn ar údaráis scoile fógra cuí faoi na téacsanna seo a thabhairt do na scoláirí ag tús na scoilbhliana lena mbaineann.

Tá teacht ar an Imlitir seo ar shuíomh gréasáin na Roinne ag www.education.ie

Is féidir fiosruithe maidir leis an Imlitir seo a chur trí ríomhphost chuig: CAP@education.gov.ie

Eamonn Moran

Príomhoifigeach

An tAonad um Beartas Curaclaim agus Measúnachta

Bealtaine 2018

Ról na litríochta i ndáil le foghlaim, teagasc agus measúnú na Gaeilge sa tSraith Shóisearach

Is rud tábhachtach do scoláirí é iniúchadh a dhéanamh ar théacsanna liteartha agus mar sin is gné lárnach é dá n-aistear i bhfoghlaim na Gaeilge sa tSraith Shóisearach. Ba chóir forbairt scileanna teanga agus iniúchadh téacsanna liteartha a chomhtháthú sa seomra ranga chun tacú le forbairt

- teanga agus litearthachta
- scileanna criticiúla agus cruthaitheacha
- tuiscintí cultúrtha
- forás pearsanta.

Roghnú na dtéacsanna

Agus é/í ag tógáil ar an taithí ar iniúchadh a dhéanamh ar théacsanna liteartha sa chéad bhliain, roghnóidh an scoláire téacsanna ón liosta de roghanna thíos i gcaitheamh na dara agus an tríú bliain i gcomhpháirt leis an múinteoir.

Ní mór **GAN** aon téacs a ndearnadh iniúchadh air sa chéad bhliain a bheith i measc na dtéacsanna a roghnaítear.

San áireamh sa liosta a roghnaítear beidh, ar a laghad:

- **dhá** úrscéal
- **aon** dráma (iomlán) amháin
- **deich** ndán/n-amhrán
- roinnt gearrscéalta (**dhá** ghearrscéal **ar a laghad**)
- roinnt gearrscannán (**dhá** ghearrscannán **ar a laghad**).

Chomh maith leis sin, déanfaidh an scoláire ionramháil ar **chúig** phíosca de litríocht bhéil/áitiúil thar tréimhse na dara agus an tríú bliain. Beidh sairse ag an múinteoir agus ag an scoláire ag an leibhéal áitiúil téacsanna béil/áitiúla a roghnú mar is cuí dá gcomhthéacs, a gcuid riachtanas agus a gcuid suimeanna féin.

An litríocht agus an measúnú

Moltar do scoileanna dul i gcomhairle le *Sonraíocht Ghaeilge na Sraithe Sóisearaí: Scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge (T1)* chun mionsonraí a fháil maidir le

socrúcháin an mheasúnaithe don nGaeilge sa tSraith Shóisearach agus an ról atá ag téacsanna liteartha sna measúnuithe seo. Is féidir an tSonraíocht a íoslódáil ó www.curriculumonline.ie nó ón nasc seo. Is féidir comhairle a fháil leis, ó An tSraith Shóisearach do Mhúinteoirí (www.jct.ie nó info@jct.ie).

Tugtar forbhreathnú ar ról na litríochta sa mheasúnú ar fhoghlaim na scoláirí sa Ghaeilge sa tSraith Shóisearach anseo thíos.

Measúnú Rangbhunaithe 1: Punann Teanga

- Ba cheart do scoláirí leas a bhaint as **téacs liteartha** nó as **téacsanna ón liosta litríochta** don dara agus/nó tríú bliain mar spreagadh do **cheann amháin ar a laghad** de na píosaí punainne a roghnaítear.

Measúnú Rangbhunaithe 2: Tasc Cumarsáideach

- **Is féidir** le scoláirí foinsí ón **litríocht áitiúil** nó **ón liosta de théacsanna litríochta** don dara agus/nó tríú bliain a úsáid mar spreagadh do thopaic/shaincheist don tasc seo.

Nóta: Is ag leibhéal comónta atá gach Measúnú Rangbhunaithe.

Tasc Measúnaithe

- Tabharfaidh na scoláirí faoi Thasc Measúnaithe nuair a bheidh na Measúnuithe Rangbhunaithe curtha i gcrích acu.
- Déanfar an Tasc Measúnaithe a chur i gcrích tar éis an dara Measúnú Rangbhunaithe agus beidh baint ag an tasc leis na torthaí foghlama don dara Measúnú Rangbhunaithe.
- Marcálann Coimisiún na Scrúduithe Stáit an Tasc Measúnaithe.

An Scrúdú Deiridh

- Socróidh Coimisiún na Scrúduithe Stáit an Scrúdú Deiridh ag dhá leibhéal: Ardleibhéal agus Gnáthleibhéal.
- Reáchtálfar an scrúdú ag deireadh an tríú bliain.

- Scrúdú dhá uair an chloig a bheidh le déanamh. Iarrfar ar an scoláire a c(h)umais teanga a thaispeáint i dtascanna éagsúla teanga agus liteartha ina n-éilítear cumarsáid phearsanta idirghníomhach.
- I gcás **an Ardleibhéil agus an Ghnáthleibhéil**, déanfar measúnú ar **fhreagairt phearsanta/chumarsáideach** an scoláire ar **théacsanna litríochta**.

Chun tuilleadh eolais a fháil, téigh i gcomhairle le *Sonraíocht Ghaeilge na Sraithe Sóisearaí: Scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge (T1)*. Is féidir an t*Sonraíocht* a íoslódáil ó www.curriculumonline.ie nó ón nasc seo.

Liosta Téacsanna Dualgais

Úrscéalta T1			
Teideal	Údar	Foilsitheoir	Bliain
<i>Gealach</i>	Seán Mac Mathúna	Leabhar Breac	2012
<i>Tromluí</i>	Áine Ní Ghlinn	Cois Life	2009
<i>Gluaiseacht</i>	Alan Titley	An Gúm	2009
<i>An Túr Solais</i>	Ríona Nic Congáil	Coiscéim	2004
			2007
<i>Doras Fuinneog Scuab</i>	Seán Mac Mathúna	Leabhar Breac	2015
<i>LabhairAmach.com</i>	Áine Uí Fhoghlú	Cló Iar-Chonnacht	2017
<i>Réics Carló ar Oileán Mhanann</i>	Cathal Ó Sandair	An Gúm	1984
			2012
<i>Bithiúnaigh</i>	Peadar Ó Cualáin	Leabhar Breac	2012
<i>An Taistealaí</i>	Ré Ó Laighléis	Cló Mhaigh Eo	1990
			1998

<i>An Uaigh</i>	Laoise Ní Chléirigh	Leabhair COMHAR	2013
<i>Sárú</i>	Anna Heussaff	Cló Iar-Chonnacht	2017
<i>Dialann Chaoimhe</i>	Muireann Ní Bhrolcháin	Cló Iar-Chonnacht	1994
<i>An Mianadóir</i>	Jackie Mac Donncha	Cló Iar-Chonnacht	2015
<i>Taibhsí an Locha</i>	Antain Mac Lochlainn	Cló Iar-Chonnacht	2009
<i>Comhcheilg Pháirc an Chrócaigh</i>	Diarmaid Ó Ceallaigh	Coiscéim	2013
<i>Lasair na Gréine</i>	Claire Lyons	Coiscéim	2006

Gearrscéalta T1				
Teideal	Údar	Cnuasach / Bailiúchán	Foilsitheoir	Bliain
<i>Quick Pick</i>	Orna Ní Choileáin	<i>Sciarrann an tAm</i>	Cois Life	2014
<i>Na Bradmharcaigh</i>	Ré Ó Laighléis	<i>Punk agus Scéalta Eile</i>	Cló Mhaigh Eo	1998 2004
<i>Eoghainín na nÉan</i>	Pádraig Mac Piarais	<i>Gearrscéalta an Chéid</i>	Cló Iar-Chonnacht	2000
<i>Íosagán</i>	Pádraig Mac Piarais	<i>Ó Pheann an Phiarsaigh</i>	Cló Iar-Chonnacht	2016
<i>An Eochair</i>	Jackie Mac Donncha	<i>Bróga Johnny Thomáis</i>	Cló Iar-Chonnacht	2012
<i>Saineolaí Teicneolaí</i>	Orna Ní Choileáin	<i>Canary Wharf agus Scéalta Eile</i>	Cois Life	2009
<i>Claonfhéachaint</i>	Ré Ó Laighléis	<i>Goimh agus Scéalta Eile</i>	MÓINÍN	2004
<i>An Sceach</i>	Alex Hijmans	<i>Idir Dhá Thír</i>	Cois Life	2017
<i>Ag Cúinne M St. agus Wisconsin</i>	Alex Hijmans	<i>Idir Dhá Thír</i>	Cois Life	2017
<i>Goimh</i>	Ré Ó Laighléis	<i>Goimh agus scéalta eile</i>	MÓINÍN	2004
<i>An Cluiche Mór</i>	Ógie Ó Céilleachair	<i>Katfish agus Scéalta Eile</i>	Cló Iar-Chonnacht	2017

<i>An Tube</i>	Ógie Ó Céilleachair	<i>Katfish agus Scéalta Eile</i>	Cló Iar-Chonnacht	2017
<i>M'Asal Beag Dubh</i>	Pádraic Ó Conaire	<i>Pádraic Ó Conaire: Rogha Scéalta (eag. Diarmuid de Faoite)</i>	Cló Iar-Chonnacht	2008
<i>Clann Uisnigh</i>	Séamus Ó Searcaigh	<i>Laochas</i>	An Gúm	1945 2009
<i>Bodach an Chóta Lachtna</i>	Séamus Ó Searcaigh	<i>Laochas</i>	An Gúm	1945 2009

Filíocht T1				
Teideal	File	Cnuasach / Ar fáil ag	Foilsitheoir	Bliain
<i>Jeaic ar Scoil</i>	Dairena Ní Chinnéide	<i>Máthair an Fhiaigh</i>	Cló Iar-Chonnacht	2008
<i>Cad é</i>	Liam Ó Muirthile	<i>Walking Time</i>	Cló Iar-Chonnacht	1999
<i>Filleadh ar an gCathair</i>	Ailbhe Ní Ghearbhuigh	<i>The Coast Road</i>	Gallery Books	2016
<i>An Foclóirí</i>	Colm Breathnach	<i>An Fear Marbh</i>	Coiscéim	1998
<i>Treall</i>	Caitlín Maude	<i>Caitlín Maude: Dánta, drámaíocht agus próis</i>	Coiscéim	2005 2008
<i>Athair</i>	Nuala Ní Dhomhnaill	<i>An Dealg Droighin</i>	Mercier Press	1981
<i>Ceist na Teangan</i>	Nuala Ní Dhomhnaill	<i>Pharaoh's Daughter</i>	Gallery Press	1990
<i>Ted</i>	Joe Steve Ó Neachtain	<i>De Dhroim Leice</i>	Cló Iar-Chonnacht	1990
<i>Gaiscíoch an Chamáin</i>	Micheál Ó Conghaile	<i>Comhrá Caillí</i>	Cló Iar-Chonnacht	1987
<i>Aongus</i>	Johnny Chóil Mhaidhc	<i>Buille Faoi Thuairim Gabha</i>	Cló Iar-Chonnacht	1987
<i>Rún</i>	Caitlín Maude	<i>Caitlín Maude: Dánta, drámaíocht agus próis</i>	Coiscéim	2005 2008

<i>Sámhchodladh</i>	Colm Breathnach	<i>An Fear Marbh</i>	Coiscéim	1998
<i>An Grá</i>	Colm Breathnach	<i>Croí agus Carraig</i>	Coiscéim	1995
<i>Piseoga</i>	Louis de Paor	<i>Ag Greadadh Bás sa Reilig</i>	<i>Cló Iar-Chonnacht</i>	2005
<i>Deireadh Cóisire</i>	Gearóid Mac Lochlainn	<i>Na Scéalaithe</i>	Coiscéim	1999
<i>Ceithre Ráithe na Bliana</i>	Pádraig Mac Suibhne	<i>Solas Uaigneach</i>	<i>An Sagart</i>	1992

Gearrscannáin T1				
Teideal	Stiúrthóir	Scribhneoir	Léiritheoirí / Comhlacht	Ar fáil ag
<i>Rúbaí</i> (2015)	Louise Ní Fhiannachta	Antoin Beag Ó Colla	Gemma O' Shaughnessy/ Magamedia	https://www.tg4.ie/ga/player/boxset/?st=Rúbaí
<i>Síle</i> (2013)	Cathal Ó Cuaig	Séamus Moran	Ciarán Ó Cofaigh/ Síol Scéal	https://www.tg4.ie/ga/player/baile/?pid=5728828053001&teideal=Síle&series=Scéal 1&dlft=3618
<i>Filleann an Feall</i> (2000)	Frankie McCafferty	Don Wycherley	Ann Brehony/ Bord Scannán na hÉireann/TG4	Gearrscannáin DVD
<i>An Díog is Faide</i> (2004)	Hugh Farley	Hugh Farley	Karen Edmonds/ Espresso Films	https://www.irishfilmboard.ie/directory/view/7799/an-d%C3%ADog-is-faide
<i>An Buille</i> (2010)	Marion Ní Loinsigh	Tristan Rosenstock	Deirdre Ní Fhlatharta/ Síol Scéal	https://www.tg4.ie/ga/player/baile/?pid=5721623657001&teideal=An Buille&series=Údar&dlft=10493
<i>Fluent Dysphasia</i> (2004)	Daniel O'Hara	Daniel O'Hara	Gráinne O'Carroll/ Dough Productions	https://www.irishfilmboard.ie/directory/view/7942/fluent-dysphasia
<i>An Seabhac</i> (2010)	Trevor Laffey	Paul Mercier	Deirdre Ní Fhlatharta/ Síol Scéil	https://www.tg4.ie/ga/player/baile/?pid=5721622201001&teideal=An Seabhac&series=Údar&dlft=10522

<i>Sínte</i> (2014)	Tom Sullivan	Tom Sullivan & Feidlim Cannon	Ciarán Ó Cofaigh/ Síol Scéal	https://www.tg4.ie/ga/player/baile/?pid=5728906752001&teideal=Sínte&series=Scéal_2&dflt=3617
<i>Fíorghael</i> (2005)	Macdara Vallely	Macdara Vallely	Tamara Anghie/Zanzib ar Films	https://www.irishfilmboard.ie/directary/view/7732/na-fíorghae
<i>Turas Téarnaimh</i> (1954)	Gerard Healy	<i>N/bh</i>	Bord Scannán na hÉireann	<i>Seoda</i> (DVD (<i>Gearrscannán dubh agus bán</i>))

Amhráin T1

Teideal	Scribhneoir
<i>An Bóthar</i>	Mark Ó Loinsigh (bunaithe ar dhán le Seán Ó Riordáin)
<i>An Drúcht Geal Ceo</i>	Séamas Ó Grianna (a d'aistrigh)
<i>Beir mo Dhúthracht</i>	Pádraig Ó Siochfhradha
<i>Bí Ann/Leanfaidh mé</i>	Kila
<i>Ceap do Shuaimhneas</i>	IMLÉ
<i>An Poc ar Buile</i>	Traidisiúnta
<i>Cúnla</i>	Traidisiúnta
<i>Aililiú na Gamhna</i>	Traidisiúnta
<i>Mise Éire</i>	Pádraig Mac Piarais (liricí) Patrick Cassidy (ceol)
<i>An Saol Rúnda</i>	Oisín Mac
<i>Deireadh na seachtaine</i>	Na Fíréin
<i>Amhrán Chuigéil</i>	John Beag Ó Flatharta

<i>A Neansaí 'mhíle grá</i>	Traidisiúnta
<i>Caidé sin don té sin?</i>	Traidisiúnta
<i>An Seandúine dóite</i>	Traidisiúnta
<i>Ceol an Phíobaire</i>	Traidisiúnta
<i>Ag Críost an Síol</i>	Seán Ó Riada (ceol)
<i>Déan é</i>	Sruth na Maoile
<i>Deora ar mo chroí</i>	Enya
<i>An Mhaighdean Mhara</i>	Traidisiúnta
<i>Faoiseamh</i>	Spats Columbo

Drámaí T1				
Teideal	Údar / Scríbhneoir	Cnuasach	Foilsitheoir	Bliain
<i>Eoghan Gabha</i>	Pádraig Mac Piarais	<i>Drámaí an Phiarsaigh</i>	Irish Academic Press	2013
<i>Coimhlint</i>	Ré Ó Laighléis	<i>Aistear Intinne</i>	Coiscéim	1996
<i>Aisling Aongusa</i>	Brian Ó Baoill	<i>TUB...aiste! agus drámaí eile: Duaisdrámaí an Oireachtais</i>	www.lulu.com	2010
<i>Lá Buí Bealtaine</i>	Máiréad Ní Ghráda	<i>Gearrdhrámaí an Chéid Eag. Pádraig Ó Siadhail</i>	Cló Iar-Chonnacht	2000 2008
<i>An Casán</i>	Séamus de Bhilmot	<i>Gearrdhrámaí an Chéid Eag. Pádraig Ó Siadhail</i>	Cló Iar-Chonnacht	2000 2008